

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
postmottak@bld.dep.no

Dato:	Antall sider, inkl. denne:	Deres ref:	Vår ref:
13.12.2012	3	2012/6321	2011/35

**Høringssvar fra Senter for IKT i utdanningen:
Åpenhet om lønn - lønnsstatistikk og opplysningsplikt**

Viser til sak fra 13. september 2012 hvor departementet etterspør innspill til hvordan foreslåtte tiltak for å sikre åpenhet om lønnsstatistikk bør implementeres for å fremme likestilling i arbeidslivet.

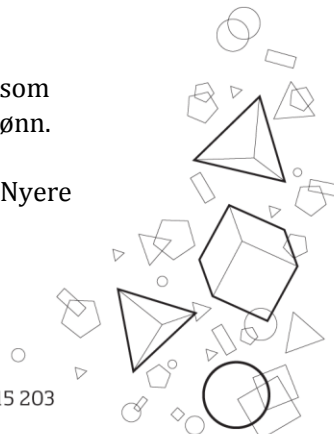
Senter for IKT i utdanningen driver nettstedet utdanning.no, Kunnskapsdepartementets nasjonale portal for yrkes- og utdanningsinformasjon.¹ Nettstedet formidler faktainformasjon om utdanningstilbud og arbeidsmarked, herunder lønnsnivå i ulike yrker til utdanningsøkere. Formålet med nettstedet er å tilby informasjon unge trenger for å ta mer informerte yrkes- utdanningsvalg. Nettstedet besøkes over 2,8 millioner ganger årlig. 70% av nettstedets besøkende er under 30 år. Blant nettstedets mest ivrige brukere er skolerådgivere som benytter utdanning.no som veiledningsverktøy.

Da Likestillingskommisjonen oppsummerte hvilke årsaker som i størst grad forklarte lønnsgapet mellom kvinner og menn, var konklusjonen: "*Kvinner og menn har om lag lik lønn i samme stilling i samme virksomhet*" og videre "*at kvinner lønnes lavere enn menn selv om de utfører likt arbeid hos samme arbeidsgiver - synes å være et marginalt problem i Norge i dag.*"² Heller ikke utdanningslengde eller alder ble av kommisjonen regnet for å ha stor betydning for lønnsgapet. Kommisjonen foreslo at virksomheter over en viss størrelse skulle bli pålagt å utarbeide lønnsstatistikk fordelt på kjønn og stillingsgruppe og gjøre den tilgjengelig for alle ansatte.

Kommisjonen påpekte at kjønnsdelingen av arbeidsmarkedet kunne regnes som hovedforklaring til at kvinners lønn gjennomsnittlig bare er 85% av menns lønn. Kjønnsdelingen av arbeidsmarkedet oppstår hovedsakelig som følge av utdanningsvalg som elever og studenter foretar fra de er 15 til 20 år gamle. Nyere

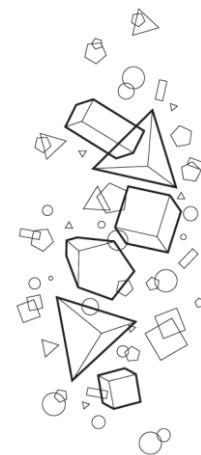
¹ Kunnskapsdepartementet: [Tildelingsbrev for Senter for IKT i utdanningen 2012.](#)

² [NOU 2008:6 Kjønn og lønn](#) s. 183

atferdsøkonomisk forskning har vist at norsk ungdom velger utdanning med svært mangelfull informasjon om økonomiske konsekvenser av sitt yrkesvalg³ :

“For det første er det ikke slik at elevene ser på inntektsmuligheter som det viktigste ved framtidige jobber, både arbeidsmiljø og spennende arbeidsoppgaver blir vurdert som viktigere. For det andre har vi vist at ungdomsskoleelever har veldig ufullstendig informasjon om arbeidsmarkedet og inntektsforskjeller så sent som året før de skal gjøre det viktige valget mellom yrkesfaglig og allmennfaglig studieretning på videregående (...) Videre ser det ut til at de fleste ungdommene undervurderer inntektsulikheten mellom ulike yrkesgrupper, som mellom jurister og sykepleiere og mellom elektrikere og frisører (...) Våre resultater bekrefter bekymringen (...) om at ungdom ofte har varierende kjennskap til hvordan utdanning lønner seg, og antyder, siden elevene faktisk mener at inntekt er av betydning, at mer informasjon om inntektsulikheter i arbeidsmarkedet burde nå dem før de søker seg til studieretning. Dette kunne for eksempel skje gjennom at rådgivningen på norske ungdomsskoler i større grad la vekt på økonomiske faktorer enn den tradisjonelt har gjort.” (Almås et. al. 2012)

For at ungdom skal kunne gjøre et passende utdanningsvalg, er det nødvendig at de har tilgang til pedagogisk tilrettelagt faktainformasjon om fremtidige konsekvenser av valgene. Dersom de har manglende kjennskap til alternative yrkes- og utdanningsvalg, vil trolig valgene bli sterkt begrenset av kjønnsstereotype forestillinger og holdninger i familie og omgangskrets.

Senter for IKT i utdanningen har mandat til *“gjennom systematisk bruk av eksisterende data og statistikk presentere yrkesmuligheter, forventet lønn, arbeidsledighet og annen relevant statistikk for ulike utdanninger.”*⁴ På grunn av begrensninger i hvilken lønnsstatistikk SSB publiserer, og måten de publiseres på, er det umulig å lage like bra informasjonstilbud til norske elever som det elever i Danmark⁵ og Sverige⁶ har tilgang til.

Da vi ble kjent med at det skulle foreslås tiltak for fremme likestilling gjennom mer åpenhet om lønnsstatistikk, hadde vi forhåpninger til at dette skulle bedre muligheten til å lage publikumstjenester som informerer utdanningssøkere om lønnsnivået for forskjellige yrker og utdanningsgrupper. Vi mener åpenhet om lønnsnivå overfor utdanningssøkere vil kunne *forebygge* kjønnsdelt arbeidsmarked, mens forslaget i høringsen mest vil ha til hensikt å *“reparere”* ulikheter som allerede har oppstått.

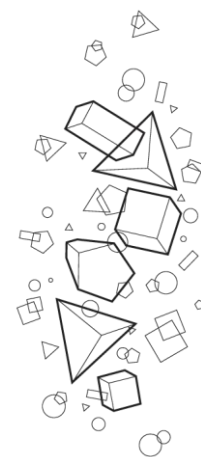
³ Ingvild Almås, Kjell G. Salvanes, Eirik Ø. Sørensen: [Et valg i blinde? Norske ungdommers kjennskap til ulikheter i arbeidsmarkedet før de gjør sine utdanningsvalg](#) Magma 2012-05

⁴ [Stortingsmelding nr 44 \(2008-2009\). Utdanningslinja](#) s. 94.

⁵ Ministeriet for børn og undervisning driver nettstedet [Udannelsesguiden](#) (ug.dk) hvor lønnsnivå for mer 1000 yrkeskategorier for tre sektorer publiseres for utdanningssøkere.

⁶ Sverige tilgjengeliggjør detaljert (anonymisert) registerbasert lønnsstatistikk, slik at nettjenester som for eksempel denne enkelt kan lages:

pejl.svt.se/visualisering/inkomster/skillnader/kvinnor-och-man

Hva publiseres i dag av åpen lønnsstatistikk?

Statistisk Sentralbyrå publiserer årlig statistikk for månedslønn for 2670 forskjellige kombinasjoner av yrke, utdanningsgrupper, næring, sektor, aldersgruppe og utdanningsnivå. 945 av disse månedslønnstallene inneholder gjennomsnittslønn fordelt på hvert kjønn. Disse tallene legges ut på 134 forskjellige nettsider på ssb.no med hver sin nettside, slik at sammenligning på tvers av yrke er så tungvint at det er så godt som praktisk umulig. Disse lønnsstatistikkene er vanskelige å finne gjennom nettsøk, og krever så stor kompetanse å finne fram i, at de aller fleste som har bruk for å undersøke lønnsforhold, aldri vil finne opplysningene. Forskere kan etter søknad til SSB kunne få tilgang til registerdata som muliggjør forskning (som bl.a. Likelønnskommisjonens har fått tilgang til), men nettstedet som har folkeopplysning - ikke forskning - som formål har ikke tilgang til andre lønnsdata enn de som SSB offentliggjør på sine nettsider. Til sammenligning publiserer Danmarks statistikk lønnsnivået for ti ganger så mange enkeltyrker som det gjøres i Norge.

Senter for IKT i utdanningen anbefaler:

Det er trolig utenfor senterets mandat å ha oppfatninger om flere av spørsmålene i høringsbrevet, men vi har forslag til hvordan departementet kan fremme de likestillingspolitiske mål som forslaget skal ha til hensikt å ivareta gjennom at SSB gjør mer detaljert lønnsstatistikk tilgjengelig for allmennheten.

- At departementet tar initiativ til at SSB får i oppdrag å publisere mer detaljert registerbasert lønnsstatistikk, slik at det kan lages rådgivningstjenester på nett som kan gi unge et bedre beslutningsgrunnlag for sine utdanningsvalg. Bedre kunnskap om det lønnsforskjeller før yrkesvalg tas, vil kunne motvirke og det kjønnsdelte arbeidsmarkedet. Tiltak som skal fremme likelønn gjennom åpenhet om lønnsstatistikk på virksomhetsnivå for lønnstakere som *allerede* har valgt yrke, bør ses i sammenheng med tiltak som skal fremme åpenhet om lønn for unge som skal velge utdanning. Departementet bør vurdere om også dette vil kunne være et effektivt likestillingspolitisk tiltak.

Med vennlig hilsen

Senter for IKT i utdanningen

Trond Ingebretsen
Direktør

Mona Mathisen (sign)

Avdelingsdirektør